

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, desitjós de contribuir a honrar la memòria del que va iniciar a Catalunya en els mètodes moderns de l'investigació crítica, a la que portà una severa escrupulositat y serena parsimonia científica, desconegudes abans en la nostra terra, va adherir-se desde'l primer moment a la seva glorificació, delegant pera formar part de la Comissió Executiva a D. Miquel S. Oliver. Varies foren les solemnitats que ab aquest motiu se celebraren, però d'elles sols tenen cabuda en aquesta *Crònica* la vetllada que li va dedicar l'*Ateneu Barcelonès*, el dia 9 de maig, y la sessió Acadèmica de l'Universitat de Barcelona.

En les dugues el Sr. D. Marcellí Menéndez Pelayo, que vingué expressament pera concòrrer a l'Homenatge, va llegirhi una *Semblança literària del doctor D. Manuel Milà y Fontanals* (1), en la que's fixa de mà mestra y ab l'escalf de la més sincera simpatia, la personalitat den Milà, entre altres, en els seus aspectes principals de provençalista, iniciador del folk-lore a Catalunya, revelador de l'èpica castellana de l'Edat Mitja y mestre d'estètica. D'aquest lluminós estudi crítich s'en desprèn ademés la visió exacta del ambient espiritual en que's movia la generació contemporània den Milà, alguna de les figures de la qual, com la del filosof Llorens y Barba, hi apareix retratada ab extraordinari relleu. En la sessió de l'Universitat de Barcelona va llegirhi també un breu discurs del Sr. D. A. Rubió y Lluch, successor del Dr. Milà en la Càtedra de Literatura, y després d'uns curts parlaments dels Srs. Rector y Vicerector va inaugurar-se un bust del mestre que tant va honrar el claustre de professors de Barcelona.

Un altre discurs, que mereix també d'esser citat aquí, fou el que llegí el Sr. D. J. Franquesa y Gomis el dia que va descobrir-se el bust que'l Consistori dels Jochs Florals va dedicar al seu primer president en el Parch de Barcelona, y tampoch entre els molts articles que en diaris y revistes aparegueren ab motiu de l'Homenatge, pot deixarse de mencionar el que publicà D. Ramon D. Perés, en la revista *Cultura Española* (Agost 1908) ab el títol de *Milà y Menéndez Pelayo*.

Finalment la Comissió de l'Homenatge publicà un volum en el que hi colleccionà les obres escrites en català per D. Manuel Milà (2), precedides d'un pròlech de Mossen Jaume Barrera y acompanyades d'una bibliografia dels seus escrits deguda al Sr. D. J. Roig. Els treballs inclosos en aquest volum, que no figuren en l'edició de les *Obras Completas*, son els següents:

La gran Cartuixa, traducció de Bonaparte Wyse (*Lo Gay Saber*, 1868).

Esperansa, poesia (*Revue des langues romanes*, 1877).

Himne matiner, poesia (*Lo Gay Saber*, 1879).

Noteta catalanista (*Lo Gay Saber*, 1880).

Necrologia de N' Andreu Balaguer y Merino (*Revue des langues romanes*, 1884).

El Sr. D. Joan Fastenrath.

Ens es precis registrar en aquest ANUARI de 1908, la mort ocorreguda dins el mateix any, de l'ilustre hispanòfil y molt bon amich de Catalunya Joan Fastenrath, conegut de fa molt temps per l'obra de divulgació de les lletres y glories espanyoles a la seva patria Alemanya. No fou un simple traductor posat a arromançar en la seva llengua les produccions estrangeres que li semblaven més interessants, sino un actiu y devotissim propagador de les nostres ccses, atret per l'entusiasme y la simpatia, molt més encara que per la freda curiositat de l'erudició.

No es d'aquest lloch recordar, un per un, tots e's seus treballs expositius y les seves versions en llengua germànica, que formen una llarga bibliografia, com tampoch retreure el coneixement acurat que tenia dels idiomes hispànichs, dels quals era conreador freqüent y ple de competencia. Però en la relació especial de Catalunya devem recordar la seva vinguda a Barcelona ab motiu dels Jochs Florals de 1890 y la introducció dels mateixos en la seva ciutat nadiua de Colunya, aon també s'hi celebren a semblança dels nostres, el primer diumenge de maig de cada any.

D'aquell viatge, en companyia de sa honorable esposa la gentil magyaresa Clara Goldman, que aquell any va esser Reina dels nostres Jochs Florals, y de la fundació que la festa poètica de Catalunya li havia suggerit, volgué recordarsen a l'hora de la mort, qu'es l'hora de les fidelitats supremes, disposant una deixa de deu mil marchs a favor de l'institució barcelonina.

(1) Barcelona, Gili, 1908. — Un foll. de 80 pàgs.

(2) *Obres catalanes den Manuel Milà y Fontanals*. Gustau Gili, editor. Barcelona, 1908. — VIII — 378 pp. — Preu: 4 pessetes.

Amb aquesta deixa acaba de crearse el PREMI FASTENRATH, que 's concedeix cada any y per torn a la millor novel·la, al millor llibre de poesia y a la millor obra teatral, aparescuts durant els tres anys anteriors a l'adjudicació respectiva.

Basta lo dit pera comprendre els títols qu'en Joan Fastenrath té a la gratitud de tots els catalans de sentiment y el dol efectiu amb que hem de consignar en aquestes planes la mort de l'excellent y generós benefactor de la nostra patria. — M. S. O.

Estudis filològichs.

— *Concurs pera la provisió de tres pensions a l'extranger per estudiarhi filologia catalana.* — Els exercicis van tenir lloch els dies 2 y 3 d'octubre en el Palau de la Diputació de Barcelona. El Tribunal examinador era compost dels Srs. D. Antoni Rubió y Lluch (president), D. Guillem M.ª de Brocà y D. Jaume Massó Torrents, de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS y dels Srs. D. Antoni M.ª Alcover Pbre. y D. Pompeu Fabra (secretari), designats pel mateix INSTITUT. Resultaren guanyadors D. Pere Barnils y Giol, D. Manuel de Montoliu y de Togores y D. Antoni Griera y Gaja. Els pensionats sortiren seguidament cap a Halle, lloch que 'ls fou designat per estudiar conforme 'l plan d'estudis de que ja se parlava en l'ANUARI de 1907 (p. 503).

— En una de les sessions del Congrés Històric de Berlin (agost 1908) el professor de la Academia de Francfort, H. Morf, disertant sobre les relacions de la geografia llingüística amb l'Historia, parlà de la frontera llingüística catalana-gascona a Montgarri y de la divisoria entre 'l català rossellonès y el gabatx.

— *El català en l'Alt Aragó.* — El pensionat de la *Junta de ampliación de estudios e investigaciones científicas*, de Madrid, el Sr. Tomás Navarro Tomás, ha publicat la memoria *Pensión al Alto Aragón* (Madrid, Impr. de Tello, 1908; 25 págs.), en la que exposa els resultats dels seus treballs. D'ella extractem les notes següents, referents als documents escrits en català que ha trobat en els poch explorats arxius d'aquelles encontrades:

«*Archivo de la Catedral de Jaca.* En él se guardan unos 500 pergaminos..... El documento más antiguo que allí se encuentra es de 1058; éste, por supuesto, está en latín; el primero que aparece en romance data del año 1255. En realidad, para llegar al primer documento aragonés, hay que avanzar hasta 1312, pues todos los que se encuentran romances desde 1255 hasta esta fecha están escritos en catalán. Pasando de 1312 desaparecen en absoluto los catalanes; es decir, que entre éstos y los aragoneses no hay simultaneidad, hallándose el punto de separación entre unos y otros, de 1307 á 1312. Este mismo fenómeno se halla determinado, aun cuando no de un modo tan absoluto, en otras documentaciones del Alto Aragón, como son las de Summo Portu, Benedictinas de Santa Cruz y San Juan de la Peña (las tres se encuentran en el Archivo Histórico Nacional); en todas ellas el catalán abunda durante el siglo XIII y desaparece en los primeros años del XIV; más al Sur, en Montearagón, Alquezar y Huesca (Archivo Municipal), apenas se encuentra un documento en catalán; al Oriente, en San Victorián, cerca de Ainsa, Notarios de Graus especialmente, ofrecen escrituras catalanas hasta muy entrado el siglo XV.....»

«*Archivo municipal de Jaca.* La primera noticia que de este Archivo recogí fué por el famoso *Libro de la Cadena*..... El *Libro de la Cadena* es un precioso códice del siglo XIII, en pergamino, con 103 folios, escrito de la mejor letra francesa y perfectamente conservado. Es un cartulario de varios fueros y privilegios de Jaca. En el folio 30 empieza un acta del Consejo sobre ordenaciones para la administración y gobierno local, año 1238, única escritura que está en romance y por cierto en catalán; el resto es latino.» «En la Catedral (*de Huesca*) se me consintió ver el *Libro de la Cadena*, viejo cartulario cuya fecha no puedo asegurar por faltarle los primeros folios. La fecha más moderna que en él encontré es la de la escritura de la página 259, año 1327, á la cual el códice, juzgando por la letra, no debe ser muy posterior. De los 1.048 documentos que contiene, sólo siete hallé escritos en romance, catalanes los dos más antiguos.»

Biblioteques

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

No podriem desitjar a la futura Biblioteca de Catalunya millor sort sino que anés creixent en els anys que vindran en la mateixa proporció en que ha crescut durant l'anyada actual sobre